

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра теорії та історії світової літератури

КУРСОВА РОБОТА
з історії української літератури

на тему: «Давньоукраїнська міфологія у романі Дари Корній «Чому розквітає папороть»»

студентки групи СЛукр 03-20
педагогічного факультету романо-
германської та української філології,
спеціальності 014 Середня освіта,
спеціалізації 014.01 Українська мова
і література, освітньої програми
Українська мова і література,
англійська мова, зарубіжна література
Кліпацької Яни Леонідівни

Допущена до захисту

Науковий керівник - докт. філол. наук,
професор Мейзерська Т. С.

« ___ » _____ року

Завідувач кафедри

(підпис) (ПІБ)

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ЄКТС ____

КИЇВ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ФЕНОМЕН СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ФАНТАСТИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	5
1.1. Особливості й тенденції розвитку фантастичної літератури в Україні.....	5
1.2.Творчість Дари Корній у сучасному літературному дискурсі.....	11
РОЗДІЛ 2. ДАВНЬОУКРАЇНСЬКА МІФОЛОГІЯ У ФАНТАСТИЧНИХ ВИМІРАХ РОМАНУ ДАРИ КОРНІЙ «ЧОМУ РОЗКВІТАЄ ПАПОРОТЬ?»	14
2.1. Інтерпретація традиційних міфологічних мотивів у романі Дари Корній «Чому розквітає папороть».....	14
2.2. Образи народної демонології у романі Дари Корній «Чому розквітає папороть»	17
ВИСНОВОК	24
RESUME	26
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	28

ВСТУП

Актуальність теми. На сьогодні важливим є питання використання письменником фольклорно-етнографічних джерел, рівень авторитетного опрацювання матеріалу, «автентичність» художнього матеріалу та відгук на наукові джерела та документи. З'явилася велика кількість дослідників, що вивчають лексико-семантичну структуру казок, особливості замовлень тощо. Серед них слід виділити таких літературознавців, як: Остроушко О. А.[11], Кобзар О. І. [4], Пагутяк Г. [12], Сайковська О. Ю.[13] та ряд інших.

За роки становлення української літератури, вона поповнилася великою кількістю нових імен і нової прози, заснованими на міфологічному, фольклорному чи потужному етнічному підґрунті нашого народу. Домовики, мавки, демони, перевертні, відьми почали ставати важливою частиною художніх творів кінця ХХ століття. Саме на цей період припадає приділення великої уваги збиранню та вивченню фольклорних мотивів, а згодом використання їх як основи для створення сучасних текстів української літератури. Можна також сказати, що саме фольклорні мотиви, персонажі часто стають основою розвитку сюжету, його рушійною силою. Хоча у сучасних творі автор намагається максимально відійти подалі від будь-яких елементів міфу, але все-таки мотив міфологічного не зникає повністю і все ж виражається хоча б на рівні семантики.

Варто також відзначити, що останніми роками зріс інтерес суспільства до національної культури, історії, народних казок тощо. Сьогодні стає дедалі більшим число письменників, що використовують етнічні елементи та фольклор, перетворюють свою творчість на інструмент творення національної ідентичності.

Мета дослідження полягає у виявленні мотивів давньоукраїнської міфології у романі Дари Корній «Чому розквітає папороть».

Досягнення цієї мети передбачає розв'язання низки завдань дослідження:

1) Визначити особливості й тенденції розвитку фантастичної літератури в Україні.

2) Схарактеризувати творчість Дари Корній в сучасному літературному дискурсі.

3) Виявити традиційні міфологічні мотиви у романі Дари Корній «Чому розквітає папороть».

4) Проаналізувати образи народної демонології у романі Дари Корній «Чому розквітає папороть».

Об'єктом дослідження є роман Дари Корній «Чому розквітає папороть».

Предметом дослідження є давньоукраїнська міфологія, її значення та засоби розкриття в образній системі роману.

Методологічні засади роботи. У даній роботі використано комплексний підхід до аналізу тексту. Теоретико-методологічну базу дослідження складають перш за все фольклорні студії.

Також, варто зазначити, що для розв'язання поставлених завдань у роботі застосовуються культурно-історичний, міфологічний, структурно-семантичний та біографічний методи, елементи «пильного читання».

Структура та обсяг роботи. Робота складається із вступу, двох розділів, висновків та списку використаної літератури. Загальний обсяг роботи – 25 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ФЕНОМЕН СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ФАНТАСТИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.1. Особливості й тенденції розвитку фантастичної літератури в Україні

Фантастика (від давньогрецьк. *φανταστική* — мистецтво уяви, фантазія) — вид художнього твору, у якому шляхом додавання уявних елементів створюється світ, відмінний від сучасного, реального світу. Основною ознакою художньої літератури є наявність у творі фантастичного припущення – чинника, незнаного або неможливого у справжньому світі [20].

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови можна знайти визначення фантастичного як явища, що відділяється від реальності та базується на уяві, казці, творчій фантазії. Таке поняття можна застосувати до різноманітних творів мистецтва, включаючи літературу, кіно та інші медіа. Фантастичні твори можуть бути яскравими, незвичайними та неймовірними, вони можуть приголомшувати та вражати своїм дивовижним світом [1, с. 1316].

Фантастика - це термін, що походить від грецького слова «*phantastikos*», що означає «здатність уявляти». Уперше це поняття було вжите французьким літературознавцем Шарлем Нодьє у 1830 році в статті «Про фантастичне в літературі». Із появою творів, таких як «Що таке фантастика?» Ю. Кагарлицького, «Від казки до наукової фантастики» Р. Кайюа та «Фантастична література. Від готики до постмодернізму» Н. Корнуелл, наукова дискусія про природу та місце фантастики в літературному процесі набула жвавості. [13, с. 11]

В Україні досить складно знайти письменника, який писав виключно фантастичні твори і не звертався до інших жанрів. Загалом, фантастика як літературний жанр в українській мові не була широко відома, і термін «фантастика» використовувала вперше Леся Українка. Проте, зацікавленість у фантастиці як літературному жанрі зростає щодня. Сьогодні все більше літературознавців пишуть про фантастику, шукаючи джерела, на яких базуються

фантастичні твори, і все більше письменників звертаються до цього жанру. Тому інтерес до фантастичної літератури посилюється, і її значення для української культури стає все більш вагомим.

У сучасній українській художній літературі можна побачити зростаючий інтерес до фантастичного жанру. Він відрізняється від наукової фантастики, яка була більш популярною в радянські часи. В українській літературі з'являються нові автори, які створюють фантастичні твори, які захоплюють своїм химерним світом та оригінальними ідеями. Такі твори можуть відобразити реальні проблеми, які стикаються сучасне суспільство, або ж просто створюють новий світ, що дозволяє читачам забути про повсякденність та перенестися в іншу реальність.

Тому, фантастичний жанр має великий потенціал для творчості та розвитку української художньої літератури.

Говорячи про українську фантастику, то її початки сягають давніх часів та вона тісно зв'язана з міфологією та фольклором нашого народу. Але варто зазначити, що велика кількість літературознавців, стверджують у своїх роботах, що найголовнішим джерелом фантастики є саме міфологія, а не фольклор. Проаналізувавши роботи українських літературознавців та тему фантастики, можна зробити висновки, що, на думку Ростислава Семківа, традиційними джерелами, на думку фантастичного не лише в Україні а й в світовій літературі є[18]:

1) Фольклор

Фольклор, включаючи український, є народною творчістю, яка формувалася століттями. Саме фольклор надає письменникам-фантастам багатий матеріал для створення фантастичних творів. Це може бути усна народна творчість, слов'янська та греко-римська міфологія, міфи, легенди, жарти, прислів'я, казки, перекази, пісні, забобони, притчі та міфічні істоти. Наприклад, при написанні своєї «Лісової пісні» Леся Українка дослідила та проаналізувала більше 10 збірок українського фольклору, зокрема збірки Гнатюка, Драгоманова, Франка та

інших. Фольклор є надзвичайно цінним джерелом для створення фантастичних творів, тому що він включає в себе багато різноманітних мотивів та ідей, які можуть надихнути авторів на створення оригінальних та захоплюючих історій.

2) Релігійна література

У релігійних текстах християнства присутність фантастичних елементів не є чимось незвичним. Наприклад, Києво-Печерський патерик, який був зібраний у XIII столітті і представляє літературу Київської Русі, містить життєписи святих Києво-Печерської Лаври, включаючи історію про святого Марка печерного, який, за легендою, велів мертвим слухатися його. Ця збірка неодноразово перевидавалася. Українська художня література використовує різноманітні елементи фольклору, в тому числі й релігійного характеру, для створення своїх творів. Таким чином українська художня література пов'язана з:

- агіографією – церковно-історичною літературою, у якій розповідається про життя святих осіб, монахів та інших, Життя святих;
- містеріями – релігійними драмами на основі Біблійних сюжетів;
- міракліями – релігійно-повчальними драмами середньовіччя, основою яких зазвичай була розповідь про дива;
- апокрифами – за змістом релігійні твори, приховані писання, що не увійшли до Святого Письма .

Використання релігійної літератури в якості основи фантастичних творів можна пояснити тим, що саме у цій літературі знаходиться потужний масив фантастичного контенту, який описує створення світу, перших людей та Рай. Біблія, зокрема, протягом багатьох століть надавала письменникам велику кількість ідей для їх творів. Наприклад, у п'єсі "Воскресіння мертвих" від Григорія Кониського, українського філософа та письменника, можна побачити використання біблійного сюжету, де зображено потрапляння людей до пекла та Раю.

3) Переплетення двох традицій

Часто письменники-фантасти використовують кілька джерел, які на перший погляд несумісні, для створення своїх творів. Український письменник Іван Котляревський застосував це явище у своїй першій новітній літературній роботі «Енеїда», яка була частково опублікована у 1798 році та повністю лише після його смерті в 1842 році. У цьому творі використовуються образи з античної міфології, які неймовірно та гармонійно поєднуються з українським фольклором та релігійною тематикою, зокрема описом пекла. «Енеїда» містить комічні та жахливі сцени, які виявляють бурлеск.

Особистість Григорія Квітки-Основ'яненка (1778-1843) значно вплинула на українську літературу. Цей автор є одним з перших класиків соціально-побутової комедії та художньої прози в українській літературі. Важливо зазначити, що Григорій Федорович почав писати українською мовою лише в 30-х роках XIX століття. У повісті «Маруся» відчуття передчуття смерті та розуміння смерті додають фантастичні елементи. Крім того, у всьому творі Квітки-Основ'яненка можна побачити посилення на українську народну творчість, описи обрядів, таких як сватання, весілля та похорон. Навіть у описі Марусі ми бачимо явне використання фольклору, адже дівчина зображується саме так, як у українських народних творах. Григорій Федорович Квітка-Основ'яненко, український письменник, є одним з перших класиків соціально-побутової комедії та художньої прози в українській літературі. Він почав писати українською мовою в 30-х роках XIX століття. У його творах зустрічаються фантастичні елементи, зокрема у повісті «Конотопська відьма», яка намагається зобразити комічно жахливе. Ця повість була написана у 1833 році і містить народні перекази та легенди, розповідь про те, як чоловіки в селі вирішили втопити жінок і дізнатися, котра із них відьма. Квітка-Основ'яненко також звертався до української народної творчості, описуючи у своїх творах обряди українського народу, такі як сватання, весілля та похорон. У його оповіданні «Мертвецький великдень» також містяться фантастичні елементи та воно засноване на народних переказах та фольклорних мотивах. В цій розповіді

описується історія п'яного хлібороба, який зайшов на святкування Великодня до мертвих.[9]

Микола Гоголь написав знаменитий твір «Вечори на хуторі біля Диканьки» у 1832 році, який вразив читачів містикою та фольклорними мотивами. Цей твір став першим в серії оповідань, де Гоголь використовує українські фольклорні традиції та народні перекази. Його творчість часто містить образи диявола та інші містичні елементи. До його ранніх творів відносять «Ніч перед Різдом» та «Сорочинський ярмарок», а до пізніших – «Страшна помста», яка містить елементи готичного стилю. Можна зазначити, що Микола Гоголь був ровесником Едгара По, і у них є схожість стилю написання. Роман «Вій» є одним з найбільш містичних творів Гоголя, а також класикою українського жаху. Цей твір був екранізований двічі, а «Вій» та «Страшна помста» стали перспективними для розвитку української фантастичної літератури.

Тарас Шевченко (1814–1861) — український поет, письменник, художник та громадський діяч. У його творчості можна виділити два напрямки розвитку фантастичного. Перший — це використання фольклорних мотивів у таких віршах, як «Причинна», «Утоплена», «Тополя», «Лілея» та «Русалка». Другий напрямок пов'язаний із християнською традицією, і його можна спостерігати у пізніших творах поета, таких як «Сон», «Розрита могила», «Великий льох».

Михайло Коцюбинський був видатним українським письменником, який мав глибокі знання про гуцульський фольклор та культуру. У своєму творі «Тіні забутих предків» він детально описує побут та традиції гуцулів, але не обмежується цим, додавши до розповіді сильний фольклорний елемент фантастики. Вірування мешканців гір відіграли важливу роль у створенні цієї історії, де багато міфічних істот населяли ліси, річки, озера та інші ділянки природи. У творі можна зустріти злобного арідника, мавку, лісника, русалку, доброго чугайстра, сокиру та багато інших фантастичних істот, які заважали людині спокійно жити. І вже з перших сторінок неймовірного твору «Тіні забутих предків» стає зрозумілим, що ця історія не обійдеться без фантастики[16]. Факт того, що Сергій Параджанов обрав для екранізації твір

Михайла Коцюбинського «Тіні забутих предків» у 1965 році, свідчив про його велику популярність. Це надихнуло багатьох письменників на створення фантастичних творів в українській літературі в цілому. Таким чином, Михайло Коцюбинський не тільки передавав традиції та вірування гуцулів, але й створив свій власний світ фантастичних істот, який заворожує своєю унікальністю та різноманітністю. Це робить його твір неповторним та цікавим для читачів будь-якого віку.

Леся Українка (1871-1913) є найвідомішою українською письменницею, яка також створила видатний твір у жанрі фентезі - драму-феєрію під назвою «Лісова пісня». У цьому творі є такі казкові образи, як мавка, чугайстер, водяник, лісовик, потерчата. Попри свої творчі плани написати «фантазію», мати Лесі не підтримувала цю ідею, оскільки хотіла, щоб дочка стала серйозною письменницею та перекладачем. Авторка зверталася до німецького поета Гергарта Гауптмана та його твору «Затонулий дзвін», коли писала «Лісову пісню». Леся Українка сама зазначала у своїх листах, що вміє писати «фантазії». У листі від грудня 1911 року вона раділа, що «Лісова пісня» сподобалася її матері та всій родині.

При розгляді відомих українських письменників, які працювали в жанрі фантастики, неможливо не згадати про Володимира Винниченка (1880-1951) та його визнаний твір «Сонячна машина». Цей роман є першим науково-фантастичним та утопічним твором в українській літературі. У «Сонячній машині» автор показав не тільки світ майбутнього, а й зобразив соціальні та економічні трансформації, які можуть призвести до радикальної зміни життя людей. У своєму творі Володимир Винниченко показує який вплив можуть мати технології та наука загалом на людину. *«Закон цифр могутніший за закони природи й гуманності»* – Володимир Винниченко «Сонячна машина» [14] На фоні невимушеної наукової фантастики, Винниченко ставив актуальні питання гендерної рівності та вільного кохання, що робить його твір унікальним у своєму роді.

Отже, фантастичне – це щось на межі між реальним і вигаданим.

За часів Радянського Союзу фентезі було відсторонено на другий план, оскільки більшість зусиль було приділено науковій фантастиці. Однак, з початком незалежності України автори знову почали звертатися до фентезі. Сьогодні, розвиток української художньої літератури відкриває перед письменниками безліч нових перспектив та можливостей. Зараз, зникли жорсткі рамки цензури, що дозволяє українським авторам активно засвоювати та розвивати кращі світові тенденції в химерній літературі.

Це сприяє глибокому розвитку української художньої літератури та підтримує активне вивчення кращих світових досвідів. За останні роки з'явилася безліч нових авторів, таких як І. Волинська, К. Кащєєв, А. Вольських, М. та С. Дяченки, О. та В. Авраменки, А. Валентинов, В. Арєнєв, Л. Козинець, Л. Вершинін, А. Левицький, О. Руда, О. Сілін та багато інших.

У 2004 році український журнал «Реальність фентезі» був визнаний найкращим фентезі-журналом Європи, а у 2013 році - найкращим фантастичним журналом став журнал «Фанданго».

1.2.Творчість Дари Корній у сучасному літературному дискурсі

Мирослава Замойська, також відома як Дара Корній, українська журналістка та письменниця, яка пише про один із найпопулярніших жанрів сучасності – фентезі. Письменники створюють казки для читачів будь-якого віку, включно з дітьми та дорослими. Вона часто нагадує, що оцінює її роботу переважно дочка. Крім того, Дара Корній часто зустрічається зі своїми шанувальниками, і, за її словами, ці зустрічі надихають її на написання нових романів. Найвідоміші її твори – «Онихмарник», «Темна сторона», «Тому що ти є», «Місячне світло» тощо. Варто також нагадати, що, як уже зазначалося вище, справжнє прізвище автора – Мирослава Замойська, але авторка друкується під псевдонімом.

Дара Корній стала відомою завдяки роману «Гонихмарник», який дебютував у 2010 році, і авторка продовжує створювати романи для своїх

відданих читачів. Варто зазначити, що творчий доробок Дари Корній нині складає близько 8 романів, серед яких можна виокремити такі: «Тому, що ти є» (2010-2011), «Зірка для тебе» (2012), «Зворотній бік світла» (2012) та «Зворотній бік темряви» (2013). Також варто відзначити «Щоденник Мавки» (2013-2014), «Зозулята зими» (2012) та «Крила кольору хмар» (2014). Останні дві книги були спільними проектами з Талою Владимировою, авторкою, яка в основному створює оповідання, і саме неймовірно талановита Дара Корній грає домінуючу роль у цьому творчому тандемі.

Як зазначалося, у 2010 році Дара Корній опублікувала свій дебютний роман «Гонихмарник», який вважається одним із найкращих творів у жанрі міського фентезі. Роман був схвалений не тільки критиками, а й читачами. Дара скористалася можливістю отримати кілька літературних нагород, зокрема третю премію конкурсу «Коронація світу» в номінації «Художня література», нагороду «Прем'єра року» від журналу «Друг читача» та «PORTAL-2011» Премія Конгресу фантастики – «Знайти себе» Володимира Савченка. Високу якість і оригінальність роману «Гонихмарник» можна побачити в порівнянні з творами відомих письменниць, таких як Стефані Майєр. Роман «Гонихмарник» та багато інших творів Дари Корній написані в жанрі міського фентезі. Згідно з наведеною класифікацією фентезі, романи Дари Корній можна читати як приклади міфічного фентезі[13].

Творчість Дари Корній відзначається успішним поєднанням реальності та таємниці. У її творах зустрічаємо звичайних людей, які зазнали найсильнішого почуття - кохання один до одного. Проте ця любов не зв'язана з окремими людьми, а скерована на істот з іншого світу, що паралельний людському[3].

Одержимість античністю — провідна риса сучасної української літератури. Крім того, на думку письменниці Дари Корній, звернення до нинішньої міфології є актуальним, адже сучасна молодь особливо цікавиться чужими культурами, а не своєю рідною.[3]

Аналізуючи творчість Дари Корній, Г. Пагутяк зазначила: «Природність, простота – це великий плюс для чудового фантастичного твору. Після успіху з

романом «Гонимарник» письменниця ще раз підтвердила мої підозри, що її шлях пролягає через літературу — це фантастика на сильному етнічному ґрунті: Волинь і Карпати, а також слов'янське язичництво... Слова Дари Корній пахнуть польовими квітами, полином, вітром свободи, бо немає перешкод у вигляді літературних канонів і штампів» [3].

Висновки до розділу 1

Фантастика - це жанр художньої літератури, який характеризується використанням вигаданих фактів та явищ, які не існують у реальному житті. Основою для фантастичних творів можуть стати фольклорні традиції, релігійна література, а також переплетення кількох традицій. Українська література має своїх представників у жанрі фантастики. Леся Українка використала термін «фантастика» однією з перших, а Іван Котляревський у своїй «Енеїді» використовував ознаки цього жанру.

Фантастична література в Україні розвивалася активно у першій половині ХІХ століття, проте пізніше її поширення знизилось. З'явлення нових імен письменників-фантастів відбулося після незалежності України, коли жанр отримав новий розквіт. Однією з таких письменниць є Дара Корній, яка в своїх творах повертає українську міфологію в ХХІ століття та робить її зрозумілою, навіть для наймолодших читачів. Її твори захоплюють своєю оригінальністю та унікальністю, створюючи читачеві можливість відкривати для себе новий світ фантастичних персонажів та подій. Така література сприяє розвитку уяви та фантазії у читачів будь-якого віку, збагачуючи їх культурні знання.

РОЗДІЛ 2. ДАВНЬОУКРАЇНСЬКА МІФОЛОГІЯ У ФАНТАСТИЧНИХ ВИМІРАХ РОМАНУ ДАРИ КОРНІЙ «ЧОМУ РОЗКВІТАЄ ПАПОРОТЬ»

2.1. Інтерпретація традиційних міфологічних мотивів у романі Дари Корній «Чому розквітає папороть»

У своєму дослідженні про аналіз міфологічного матеріалу у літературі, Марина Зуєнко охарактеризувала чотири ключові етапи аналізу. Перший етап полягає у виявленні міфів, образів, мотивів, а також композиційних та сюжетних ходів, які письменниця запозичила з міфології для створення художнього світу свого твору. На другому етапі проводиться творче переосмислення міфологічного матеріалу з урахуванням ідейно-естетичного спрямування літературного контексту. Третій етап передбачає визначення функції міфу в тексті, тобто розуміння, яку роль він відіграє у структурі твору. На четвертому етапі аналізу дослідник визначає місце і значення запозиченого міфологічного матеріалу для створення художнього світу автора та його художньої манери. Згідно з Зуєнко, міфопоетику варто аналізувати як цілісну систему. Під час аналізу тексту важливо приділяти особливу увагу функції міфу в тексті, оскільки автор свідомо чи підсвідомо спрямовує код читачу, сподіваючись на його розшифрування. [4].

Міфопоетика - це комплексна система літературного творення, яка включає в себе перетворення міфологічних мотивів та символів на змістовно-формальному рівні. Цей процес базується на взаємодії між міфорецепцією та міфотворчістю, які переплітаються та змінюються одна в іншу у процесі творення художнього тексту. [4, с. 138].

Міфопоетичний прийом дозволяє автору компактно передати значний обсяг культурного змісту у своєму творі, розширивши хронотоп оповіді за допомогою міфотворчості. На теренах Русі, незважаючи на спроби придушити язичництво серед населення, деякі культові об'єкти та обряди продовжували

зберігатися і виконувалися таємно, а інші перетворилися на християнські ритуали з елементами язичництва, такі як коломийки, веснянки, колядки, щедрівки, корогоди, свято Івана Купала та масляна. Цікаво, що на берегах річки Збруч у Галичині діяв язичницький релігійний центр, який існував до XVII століття. [13].

З впровадженням християнства у вірі зростає елемент надприродного, але його потрібно пов'язувати з вірою в його реальне існування, а отже, з вірою у здійснення будь-якого бажання, якщо звертатися за допомогою до надприродних сил – Бога, наприклад. Все, що відноситься до фантастичного, надприродного, але не відноситься до віри, не належить до релігії; Використовувалося в традиції, поезії чи казках: у них є елементи фантастичного, вигаданого, але люди не визнають це реальністю [13, с. 8].

«Чому розквітає папороть» - це чудовий український дитячий роман, який поєднує в собі українську народну дохристиянську міфологію та сучасний дитячий формат. За основу цього твору була взята стародавня волинська легенда про квітку папороті. Історія про те, що папороть розквітає на свято Купайла, не тільки містить у собі відомості про нашу міфологію, але й має безліч таємниць. У нашій міфології кожна подія, застереження чи заборона має своє чітке та влучне пояснення, і квітнення папороті не є винятком. Авторка вдало поєднав у сюжеті елементи народної міфології з сучасними тенденціями в дитячій літературі, створивши унікальний твір, який сподобається як дітям, так і дорослим.

Життя Петруся Лелеченка маленького хлопчика зміниться назавжди, коли він побачить домовика, який гордо пройшовся по його будиночку за селом біля лісу. Звичайний світ, в якому він живе, розширюється, і він дізнається про існування країни невидимих духів та їх таємниць. Чарівні пісні ваблять його до цього світу, де йому належить знайти папороть, щоб назавжди змінити світ. Але на шляху до цієї мети стоїть зле і безжалюбне військо чорної богині Мари. Подальше існування богів та інших істот і звісно ж самого життя залежить від хоробрості дванадцятирічного Петруся, а також від умінь і мудрості його нових

друзів: Дріма, Пугача, Живи та Стриги. Вони разом з Петрусем повинні пройти складний шлях, виконати складні завдання та перемогти ворога. Тільки так вони зможуть знайти папороть і назавжди змінити світ. А щоб це сталося, Петрусь має навчитися бути сильним і мужнім, перестати боятися труднощів і довіритися своїм друзям. Він має навчитися робити вибір, з яким потрібно жити все життя. Він має навчитися жити у світі, де добро перемагає зло, а справедливість торує шлях до щастя.

Варто відзначити, що у згаданій книзі майстерно передано фон самого роману, який додає глибини сюжету. Жителі української міфології, такі як домовики, дворовики, покутній, лісовик, болотяник, щезник, змії, мавки, є живими персонажами, що зустрічаються в книзі на кожному кроці і живуть поруч з людьми, але потребують посередника, щоб з'явитися у світі людей. Всі ці персонажі надають книзі особливого колориту та насиченості, які підкреслюють глибину традиційної української культури. Люди, занурені у свої клопоти, не мають часу звертати увагу на інших, навіть на тих, що поруч. Героя роману часто називають – химородник, такі люди наділені особливою силою та можуть спілкуватись із прадавніми силами природи, язичницькими богами й духами, стають посередниками між людьми та міфологічними істотами. Головний герой твору Дари Корній – Петрусь – сам є посередником, який допомагає міфологічним істотам боротися з темними силами на чолі з Марою, що прагнуть занапастити людський рід. Боротьба відбувається навколо дивоквіту, яким, за давнім повір'ям, саме в купальську ніч квітне папороть. Книга містить захоплюючі пригоди та ненав'язливі роздуми письменниці про кохання, дорослішання та відповідальність за себе та інших. Автор показує, що серед людей та міфологічних істот менше лихих, ніж добрих, і ніколи не варто втрачати надію на краще до останньої секунди. Цей опис свідчить про твір, що поєднує у собі фентезійну та психологічну літературу. Автор створює світ, де реальність переплітається з міфами та легендами, а головний герой, Петрусь, знаходиться у центрі подій, що відбуваються. Він не лише бореться з темними силами, а й проходить свій власний шлях дорослішання та самопізнання. Крім

того, твір містить важливі повчальні моменти про любов, відповідальність та взаємовідносини між людьми та істотами. Узагалі, ця книга може зацікавити як любителів фентезі та пригод, так і тих, хто шукає глибші змістовні шари у літературі.

В центрі сюжету – міф про квітку папороті, але автор Дара Корній створила свою унікальну інтерпретацію цього міфу. У її творі, квітка папороті є не тільки символом матеріального благополуччя, але і духовного зростання та внутрішньої гармонії. Пошук квітки є не тільки фізичним випробуванням, але й внутрішнім пошуком самого себе і своєї мети у житті. Крім того, розрив-трава не тільки додає силу і хоробрість, але й символізує внутрішню мужність та відвагу, що допомагає головному герою подолати всі перешкоди на шляху до мети. У такому контексті, твір Дари Корній стає унікальним та цікавим відображенням українського міфу та мудрості. Вкотре зазначу, що письменниця вдало поєднує міфологічні елементи зі сучасністю, створюючи унікальний світ, в якому діють герої з різних світів та епох. Квітка папороті тут символізує внутрішній розвиток та самопізнання. Вона є метою, досягнення якої вимагає відваги та витримки, але в той же час є можливістю пізнати свій внутрішній світ та знайти себе.

Також варто зазначити, що автор не просто розповідає міф, а використовує його як засіб для передачі моральних та етичних цінностей. Так, головний герой твору, Петрусь, не просто шукає квітку папороті, але проходить свою власну внутрішню боротьбу, навчається відповідальності та любові до ближнього. Це робить твір цікавим не тільки для дітей, але й для дорослих, які можуть знайти у ньому багато цікавого та пізнавального.

Авторка використовує міфологічні мотиви, сюжети та образи, які вдалим чином передають складний символічно-філософський зміст твору. Таким чином, вона створює власну міфопоетичну модель, що відображає сучасний світ через систему міфологічних образів та символів. Завдяки поєднанню елементів української міфології, в творі піднімаються «вічні» питання життя людини, які набувають нового сучасного змісту. В цьому використанні міфології авторка досягає вражаючої виразності та глибини своїх ідей.

2.2. Образи народної демонології у романі Дари Корній «Чому розквітає папороть»

Дара Корній стверджує, що в українських легендах та міфах міститься елемент правди, і вона не соромиться писати про інші світи, навіть якщо вони здаються комусь жахливими. Письменниця переконана, що той світ ніколи не зачепить людей, якщо вони не запросять його. Завдяки своїй творчості, в якій поєднується українська міфологія зі сучасним світом, Дара Корній допомагає читачам краще розуміти глибинний філософський зміст цих легенд і міфів. Вона створює власну міфопоетичну модель, яка дозволяє змінювати наше сприйняття світу та розглядати його з нової, незвичайної перспективи.

У своїй книзі Дара Корній використовує тексти замовлянь, які надихаються магичними практиками, але зазначає, що вони не повністю автентичні, а були адаптовані для сучасного читача. Письменниця стверджує, що багато з надзвичайних подій, які трапляються у житті, можуть мати свої корені в магії і таємничих силах, які перебувають за межами розуміння більшості людей. Однак, на її думку, це не повинно нас лякати, а натомість викликати бажання дізнатися більше про загадкові аспекти нашого світу.

Письменниця не тільки використовує широкий спектр стародавніх уявлень та вірувань слов'ян, що свідчить про її глибоке знайомство з давньоукраїнською міфологією, але й використовує поетичний закон міфу для створення нового міфу. Це дозволяє їй створити організований художній текст, який детально розкриває таємниці уявлень і вірувань давніх слов'ян. Використання міфу як моделі для створення нових творів робить її творчість особливо цікавою та багатогранною.

Твір Дари Корній «Чому розквітає папороть» привертає увагу своєю незвичайною концепцією міфології та чудесною художньою виконанням. Автор не лише описує міфологічні персонажі, але і надає їм власний образ та характер. Наприклад, головний герой Петрусь – це хлопець з бідної родини, який допомагає міфічним істотам у боротьбі зі злом, що прагне знищити людство. За свою відвагу та допомогу, він отримує можливість знайти квітку папороті, яка

має надзвичайні магічні властивості. Інші персонажі також мають свої відмінні риси та характери, які надають їм реалістичності та глибини. Наприклад, міфічна істота яка допомагає Петрусью, має свій власний розум, та спілкується з ним. Такі особливості персонажів викликають більшу зацікавленість та розуміння їх дій та рішень. У кінці своєї книги Дара Корній вмістила «Глумачник», у якому згадала усіх персонажів. Відсутність ілюстрацій у «Глумачнику» дає можливість читачеві самостійно відтворювати образи персонажів та уявляти їх на власний смак. Це підсилює індивідуальність кожного читача та робить книгу ще більш особливою та цікавою.

Петрусь – не звичайна людина, яка стала головним героєм книги, що відкриває перед нами нові грані української міфології. Він не просто перебуває на перетині світу людей та міфологічних істот, але є його посередником, який знає всі таємниці і спілкується зі створіннями з іншого світу. Петрусь відчуває велику відповідальність за свої дії та вчинки, оскільки він знає, що від них залежить не тільки його доля, а й доля усього світу, в якому він живе. Він готовий ризикувати своїм життям та долею, аби допомогти своїм друзям з міфологічного світу і врятувати світ від зла.

Також у творі Петруся називають химородник — не просто козаком або звичайною людиною, але має надприродні здібності, які дозволяють йому перетворюватися на інші істоти, зокрема здібності антропоморфізму. Ці риси йому були надані, оскільки його батько Василь Лелеченко разом із козаками вирушив у похід на Туреччину, щоб визволити полонених з турецької неволі, але назад до дому не повернувся. Головним сюжетом оповідання є захоплююча пригода хлопчика, який має унікальні здібності.

Зав'язкою ж твору стає саме зустріч Петруся з домовиком. Саме ця сцена стає поштовхом для розвитку усього сюжету.

— Ади! Ти справді мене бачиш і чуєш без моєї на те волі? Ну нарешті! Дочекався таки! Що ж, давай знайомитися, козаче. Я — поважний і шанований усіма в цьому обійсті та в усьому селі домовик Дрім. Дух нашої хати. Хм! Найстаріший дух нашої хати!

І тільки тепер Петрусь роздивився, що то не волохаті постолі на ногах у діда, то в нього ноги такі. Хлопець від подиву вкотре рота роззявив. Тим часом у хату зайшла тітка Олена, і дідок, сердито буркнувши «От і злидня в хату», прожогом кинувся під лаву.

Тітка здивовано витріщилася на спантеличеного хлопця, але нічого дошкульного у відповідь не сказала. Лише підійшла, помацала лоба й укрила Петруся татовим кожухом, що майже впав на підлогу.

Наступного дня домовик знову показався перед Петрусьові очі. Наче випадково. Гонорово задерши носа й час від часу поправляючи на голові бриля, дідок походжав долівкою. З'ясувалося, що ніхто з домашніх, окрім Петруся, Дріма не чує й не бачить.

— То правдивий дар, козаче, який відкривається не всім, а лише найдостойнішим. І найчастіше відкривається тоді, коли того найменше чекаєш, — прохрипів урочисто домовик.

— Найдостойнішим, кажете? Але до чого тут я? — здивовано витріщився на Дріма Петрусь.

— Ади! Не встигли запізнятись, а він уже випитуює, — мабуть, Дрім не дуже хотів пояснювати й удавано сердито дувся.

Рисунок 2.1 – Уривок із книжки Дари Корній «Чому розквітає папороть»;
Перша зустріч Петруся із домовиком Дрімом [6]

Домовик Дрім. Його опис: «...жвавенький дідок, з довгою, аж до пояса, розкішною сивою бородою. У солом'яному брилі, сорочечці з грубого полотна, підперезаний якимось волохатим шнуром, в полотняних штанях і кошлатих постолах» [6 с. 8]; Домовик - це персонаж слов'янської міфології, який вважається духом або божеством, що живе в будинку та піклується про його мешканців. Хоча деякі повір'я пов'язують домовика зі злими силами, такими як диявол або нечисть, в більшості випадків він вважається позитивним сутністю. Домовик зазвичай уявляється непомітним, але його можуть бачити праведні та безгрішні люди, а також діти та домашні тварини. Його вигляд описується як маленька тінь, схожа на людину, іноді з сяючими очима. Іноді домовик може виступати в образі маленького чоловічка або старого. Домовик зазвичай розташовується на горищі, за кутовим вікном, у печі, під піччю, в комині або біля нього. Він виконує обов'язки старости, охороняє своє житло від лиха, зміцнює здоров'я та розмноження худоби, а також може подати сигнал про важливі новини або прихід гостя. Домовик буде спокійним та доброзичливим, якщо в

сім'ї панує злагода, і вони частують його. Тому наявність домовика в будинку зазвичай сприймається як щось позитивне. Він відіграє роль опікуна і захисника будинку та його мешканців від злих сил і лиха, а також може допомогти в побуті та забезпечити благополуччя сім'ї. У деяких традиціях, наприклад, домовик може виконувати деякі домашні обов'язки, такі як прибирання чи підтримання порядку. Всі ці вірування сприяють тому, що домовик вважається важливим і позитивним персонажем в слов'янській міфології. Тому присутність домовика Дріма в будинку Петруся не несе нічого негативного.

Лоскотяниця, опис Дари Корній: *«І раптом з отої напівпрозорої маревної хмаринки почала вимальовуватись постать вродливої Панни, з сумними сірими очима та лляним довгим волоссям аж до п'ят. На голові в красуні милував око смарагдовий вербовий вінець»* [б с. 42]; За давніми уявленнями, Лоскотниця, вона ж і є мавкою — неспочила душа дівчини, яка через нерозділене кохання чи бажання бути коханою обірвала своє життя і відмовилася йти у світ мертвих. Після смерті вона не пам'ятає, що була жива і хто її образив чи розчарував. Однак вона має велике бажання справжнього кохання. І, заманюючи чоловіків, вона намагається втамувати ту скорботу: спокушає, веде в ліс і губить, як знущалися над нею. Ні часник, ні мокриця в чоловічій руці не діють на мавку. Однак підкупити мавку можна, і це досить просто: подарувати їй гребінець. Те що гребінець допомагає врятуватися від мавки(лоскотниці), можна дізнатися з таких рядків роману: *«Нажаханий чоловік тицьнув красуні в руки гребінець, сам не знаючи чому, і низенько вклонився. Коли випростався, дівка зникла.»*

Бузничий - це персонаж української народної міфології. У різних регіонах України його уявлення може відрізнятися, проте загалом це злий дух або відьма, який живе біля кущів бузини та намагається запаморочити розум людини. Зазвичай Бузничий зображається як старий чоловік із довгою сивою бородою. Він може викликати головокружіння, запаморочення, слабкість і навіть хворобу. У деяких версіях міфу, Бузничий може перетворюватися на бузинову гілку або ж тварину, щоб здійснювати свої злі наміри непомітно для людей. Опис в книзі: *«Панок був зовсім лисий, землянисто-смарагдового кольору. Без волосся на*

бороді, віях і бровах...Очі мав такі, як і бузинові ягоди - чорнючі та маленькі.»[б с. 114];

Болотник - це один з найвідоміших персонажів слов'янської міфології, який вважається духом-хазяїном боліт. Уявлення про нього є різноманітними в різних регіонах та культурах, але взагалі він вважається зловісною істотою з лихою вдачею. Болотник може завдавати шкоди людям, що живуть навколо болота, та викликати туман, засліплювати мандрівників, захоплювати їх у болото та вчиняти інші підступні дії. Він також вважається родичем лісовика та водяника, що є іншими персонажами слов'янської міфології, які пов'язані з лісами та водами. Його опис з книги: *«...сидить Воно - чудо-юдо смарагдово-сірого кольору. Сидить і лупає на хлопця зеленими очиськами з -під густючих зелених брів. На голові в створіння купа мала чи то волосся, чи то ряски, яка звисає та чудернацьки стирчить врізнобіч.»*[б с. 38];

Мара - це стародавнє слов'янське божество, яке вважалось володаркою Підземного світу, символізувала недуги, смерть та зло. У давні часи вважалось, що Мара уособлювала усю нечисту силу. Її батьком та чоловіком був Чорнобог. Богиня сіяла на землі ворожнечу, брехню, розбрат. Легенди про Мару пов'язані з північними народами Європи та східними слов'янами. Уночі вона маніпулювала сном людей, душила їх та висмоктувала кров. Також її пов'язували з віруваннями про «смертельний голос», коли її крик забирав життя людини, що відгукнулася на своє ім'я.

Мара володіла землею, розташованою за темною річкою Смородиною, що відділяла реальний, матеріальний світ від підземного світу. Ця річка була перетинана знаменитим Калинів Мостом, який охороняв Трьохголовий Змій.

Петрусю на його подорожі супроводжували міфічні істоти, серед яких були Господар лісу Пугач, Віла Жива та її сестра Стрига - богиня східних вітрів, суховіїв і повеней. За повір'ям, Стрига була донькою Стрибога і заступницею знахарів. Крім того, до супроводу Петрусю долучилися чорні лелеки, які мали свої таємничі сили та здатності. Усі ці істоти допомогли Петрусю подолати перешкоди на його шляху та знайти своє щастя.

В даному творі розглядається проблема неперевершеної складності людської природи, де знайти чітку межу між добром і злом стає неможливою задачею, а дотримання усталених істин, стереотипів і уявлень не завжди є корисним. Навіть на прикладі сонця, яке має плями, можна зрозуміти, що добро не може бути абсолютним, а зло - абсолютним злом. У такому складному світі, який нас оточує, людина повинна знайти свою внутрішню сутність і визначитися самотійно.

В цілому, роман «Чому розквітає папороть» авторки Дари Корній відзначається наявністю численних образів народної демонології, які допомагають створити атмосферу та відтворити вірування людей у духів та інші надприродні істоти. Кожен з цих образів має свою унікальну історію та сенс, що додає роману елементи таємничості, непередбачуваності та загадковості, що приваблюють читача та допомагають зберегти його інтерес до подій у книзі. Ці образи також допомагають підкреслити складну природу людини, її співіснування з навколишнім світом, де надприродні істоти та духи відіграють важливу роль.

Висновки до розділу 2

Дара Корній вражає своїм талантом використовувати традиційні міфологічні мотиви для створення містичної та загадкової атмосфери у своєму романі «Чому розквітає папороть». Крім того, твір передає культурні особливості України та відображає актуальні проблеми, такі як кохання, дорослішання, добро та зло, віра в найкраще та багато інших. Крім того, авторка використовує магичні тексти - замовляння - але змінює їх для сучасного читача, що додає твору оригінальності та витонченості. В цілому, роман «Чому розквітає папороть» є унікальним твором, який поєднує в собі традиційну українську культуру та сучасні проблеми суспільства.

ВИСНОВОК

Фантастичний жанр має багату історію, яка корениться в традиційних джерелах світової та української літератури. Основними джерелами є фольклор, релігійна література та переплетення двох традицій. Фольклор, що формувався протягом тисячоліть, має багатий матеріал для використання у фантастичних творах, такі як слов'янська та греко-римська міфологія, пісні, балади, легенди, перекази, міфи та казки. Релігійна література також має присутність фантастичних елементів у християнських релігійних текстах.

Українська фентезі література зазнала змін у період Радянського Союзу, коли основна увага приділялася науковій фантастиці, тоді як фентезі відійшло на другий план. Однак на початку незалежності України автори знову звернулися до фентезі, і з'явилися нові талановиті автори, такі як І. Волинська, К. Кащєєв, А. Вольських, М. та С. Дяченки, О. та В. Авраменки, А. Валентинов, В. Арєєв, Л. Козинець, Л. Вершинін, А. Левицький, О. Руда, О. Сілін та інші. У 2004 році український журнал «Реальність фентезі» був визнаний найкращим фентезі-журналом Європи, а у 2013 році найкращим фанзином став журнал «Фанданго».

Таким чином, українська фентезі література заснована на багатих традиційних джерелах та продовжує розвиватися і зростати популярність фентезі в Україні. З'являються нові талановиті автори, які пишуть як для дорослих, так і для дітей. Також з'являється все більше видавництв, які спеціалізуються на фантастичній та фентезі літературі.

Дара Корній - це відома письменниця у жанрі фентезі, яка відрізняється своєю природністю та простотою у написанні. У своїх творах вона використовує сильний етнічний ґрунт, зокрема волинську та карпатську культури, а також слов'янське язичництво. Це дозволяє їй створювати унікальні та неповторні світи, повні загадок та таємниць. Її твори неначе пропонують читачеві зануритися у світ пригод та фантазій, де головними героями є магія, міфічні істоти та незвичайні пригоди. На думку багатьох критиків, Дара Корній - це один

із найяскравіших представників української фантастики, чий талант та неповторний стиль належать до найкращих у світі літератури.[3]

Одним з відомих романів-фентезі є твір «Чому розквітає папороть». У центрі твору авторки Дари Корній розташований міф про квітку папороті, яка в східнослов'янській міфології відома як рідкісна і чарівна рослина, яка надає людині магичних здібностей для пошуку багатств і забезпечує її достатком та удачею. Згідно з повір'ям, цю квітку може знайти лише молодий хлопець в купальську ніч, у нетрі пралісу - перестійного лісу, де ростуть інші міфічні рослини, такі як розрив-трава. Головний герой твору проходить випробування, щоб досягти цієї квітки. Використання міфологічних мотивів та образів допомагає авторці увиразнити складний символічно-філософський зміст твору.

RESUME

Objects research is Dara Kornii's novel : «Why is blooming fern» .

The subject of the research is ancient Ukrainian mythology, its meaning and means of disclosure in the figurative system of the novel «Why the Fern Blooms».

The purpose of the study is to reveal the motifs of ancient Ukrainian mythology in Dara Kornii's novel «Why the Fern Blooms».

Task work :

1. To determine the peculiarities and trends of the development of fantastic literature in Ukraine.
2. To characterize the work of Dara Kornii in the modern literary discourse.
3. Identify traditional mythological motifs in Dara Kornii's novel «Why the Fern Blooms».
4. To analyze the images of folk demonology in the novel «Why does the fern bloom» by Dara Korniy.

Methods research :

This work uses a comprehensive approach to text analysis. The theoretical and methodological base of the research consists primarily of folklore studies. Also, it is worth noting that cultural-historical, mythological, structural-semantic and biographical methods, elements of «close reading» are used to solve the tasks in the work.

In the first chapter: a description of the features and trends of the development of fantastic literature in Ukraine, a general description of the concept of «fantasy», the clarification of sources for fantastic works and their use by Ukrainian writers of different periods of Ukrainian literature, the trend of popularizing fantasy . The work of Dara Kornii is also analyzed in the modern literary discourse. The period of formation of the writer's style and the peak of her popularity are described.

In the second chapter: Dara Korniy's novel «Why the Fern Blooms» and the peculiarities of the modern Ukrainian fantasy novel with interpreted traditional mythological motifs are analyzed. Tracing the mythopoetic model of Dara Korniy. The

chapter also studies the figurative system of the novel, namely the images of folk demonology, comparing their characteristics in the novel and mythology.

Key words: fiction, mythopoetics , folklore, images, religious literature.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. Київ : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2002. – С. 1440
2. «Енеїда»/Іван Котляревський/ Електронна бібліотека// [[Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ukrclassic.com.ua/katalog/k/kotlyarevskij-ivan/324-kotlyarevskij-ivan-enejida>
3. «Зворотний бік світла»/Дара Корній////[Електронний ресурс]. Режим доступу:<https://www.rulit.me/books/zvorotnij-bik-svitla-read-358668-1.html>
4. Кобзар О. І. Міфопоетика як предмет і метод літературознавчого дослідження. Наукові записки. Випуск 15. Серія «Філологічна», 2010. С. 131-139.
[URL:http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/10247/1/Nznuoaf_2010_15_23%20%281%29.pdf](http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/10247/1/Nznuoaf_2010_15_23%20%281%29.pdf)
5. Корній Д. Біографія Дари Корній//[Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ukrlib.com.ua/bio/printit.php?tid=20325>
6. Корній Д. «Чому розквітає папороть». Вінниця : Теза, 2016. – С. 256
7. «Лісова пісня»/Леся Українка//[Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=508>
8. «Марко Проклятий»/Олекса Стороженко//[Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=3707>
9. «Мертвецький великдень»/Григорій Квітка-Основ'яненко // [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=2453>
10. Міфічні істоти//[Електронний ресурс]. Режим доступу: http://svarozhychi.blogspot.com/p/blog-page_10.html
11. Остроушко О. А. Структурно-семантична та функціональна своєрідність українських діалогізованих замовлянь.
12. Пагутяк Г. Україна без гоблінів. URL : <https://www.rulit.me/books/zvorotnij-bik-svitla-read-358668-1.html>

13. Сайковська О. Ю. Сучасна болгарська фантастика : генеза, жанрові модифікації та поетика : дис...канд. філол. наук : 10.01.03 / НАН України. Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка, Київ, 2015.- С. 216
- 14.«Сонячна машина»/Володимир Винниченко//[Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=419>
- 15.Сучасна українська проза: нові імена : бібліографічний покажчик / КЗ «ЗОУНБ» ЗОР ; [уклад.: М. Маслова, А. Мацієвська, Ю. Щеглова ; відп. за вип. О. Волкова ; передм. Ю. Ганошенка]. – Запоріжжя : Кругозір, 2016
- 16.«Тіні забутих предків»/Михайло Коцюбинський//[Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=1058>
17. Царина народної уяви та її класичні розробки. Українці: народні вірування, повір'я, демонологія. Київ : «Либідь», 1991. С. 5-8.
- 18.Українці: народні вірування, повір'я, демонологія 2е видання Київ «Либідь»; 1992 ББК 63.5 (2Ук) У45, - С. 469
- 19.«Фантастика»/ Матеріал з Вікіпедії//[Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0>
- 20.«Фантастика на теренах сучасної України: від давньої літератури до ХХ ст.»/[Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://tyktor.media/polytsia/fantastyka-ukrainy-1/>